

فوتسال

بازی سالنی
که انقلاب نوینی
در فوتبال جهان
به پا کرده است

جیمی فاهی

مترجمان:

بیثا پژواک

دکتر هانیہ رحمتی

دکتر محمد رضا دوستان

ویراستار علمی:

دکتر هانیہ رحمتی

فهرست

- ۴ مقدمه مترجم
- ۵ پیش‌گفتار
- ۲۳ فصل اول: «بهشت مرسی(منطقه مرسی ساید)»
- ۳۴ فصل دوم: «تولد فوتسال، ریولینو و دهه ۱۹۷۰»
- ۵۲ فصل سوم: «دهه ۱۹۸۰: دهه خیابان‌ها»
- ۶۴ فصل چهارم: «دهه ۱۹۹۰: این رقص دو نفره است»
- ۸۱ فصل پنجم: «شکاف واتفورد»
- ۹۳ فصل ششم: «قدم‌های کوچک فوتبال: مربیگری و بازی»
- ۱۰۳ فصل هفتم: «فراتر از ضربه نوک پا: تاکتیک‌های فوتسال»
- ۱۲۲ فصل هشتم: «نقطه قوت خیابانی وین رونی»
- ۱۳۵ فصل نهم: «روبرتو مارتینز و شماره ۹ کاذب»
- ۱۴۶ فصل دهم: «انگلیس: بازنویسی DNA فوتبال»
- ۱۷۵ فصل یازدهم: «برزیل: معدن طلایی فوتبال»
- ۱۹۹ فصل دوازدهم: مهاجم-گلزن: روش هیگوئیتا
- ۲۱۰ فصل سیزدهم: پرتغال: بازی شورشی
- ۲۳۲ فصل چهاردهم: «اسپانیا: فوتسال، بنیاد»
- ۲۵۰ فصل پانزدهم: «ایران، آسیا، آفریقا و انقلاب فوتسال»
- ۲۷۰ فصل شانزدهم: «آمریکا و فرانسه: ملت‌های نوظهور»

مقدمه مترجم

تقدیم به خانم منیژه زیبا

مدیر برجسته شرکت ملی حفاری ایران

شما تجسم این حقیقت هستید که پیش از آنکه مدیر برجسته‌ای باشیم، باید انسانی درستکار و باوجدان باشیم. تدبیر، برنامه‌ریزی دقیق و اخلاق حرفه‌ای شما، پایه و اساس هر موفقیت در عرصه فوتسال است. توانایی شما در هدایت تیم، ایجاد انگیزه و ساختن انسجامی قوی، الگویی الهام‌بخش برای همه کسانی است که ورزش را با تعهد و عشق دنبال می‌کنند. این کتاب به تاریخچه فوتسال و توسعه آن در جهان می‌پردازد، اما بدون شک، شما خود تاریخ و شناسنامه این ورزش در ایران هستید. وفاداری، تعهد و اخلاق شما به فوتسال، هر فصل و هر موفقیت را معنا بخشیده و جایگاه شما را فراتر از مدیریت یک تیم، به نماد و الهام ورزش بانوان تبدیل کرده است. شجاعت شما در انجام وظیفه بدون چشم‌داشت، تعهد به عدالت و وفاداری به خانه دوم خود، یعنی ملی حفاری ایران / الگویی ارزشمند برای همه مدیران و ورزشکاران است. شما نشان دادید که ادای دین و نذر به ورزش، هیچ‌گاه محدود به مسائل مالی یا موقعیت نیست، بلکه نتیجه تعهد و عشق واقعی است. و چنان که شاعر گفته است: دود اگر بالا نشیند کسر شأن شعله نیست جای چشم ابرو نگیرد هر چه او بالاتر است

تقدیم به مدیری ارزشمند که با دانش، شخصیت و استقلال خود، هر تیم و هر فضایی را قدرتمند و خلاق می‌سازد.

بیبا پژواک

پیش‌گفتار

روبرتو مارتینز

فوتسال حیاتی است. به نظر من باید جزئی جدانشدنی از برنامه پرورش بازیکنان فوتبال در همه جای دنیا باشد. من از بچگی تحت تأثیر فوتسال بودم، چون در شهر بلاگوئر اسپانیا بزرگ شدم. هم در کوچه و مدرسه آن را بازی می‌کردم و هم لیگ ملی فوتسال اسپانیا (LNFS) را دنبال می‌کردم؛ لیگی بسیار پرهیجان که خودش یک ورزش کامل و فوق‌العاده است. وقتی در رئال ساراگوسا بازی می‌کردم، به ورزشگاه‌هایی می‌رفتم که ده‌هزار تماشاگر داشتند و همه برای دیدن فوتسال آمده بودند. همیشه این بازی برایم الهام‌بخش بوده است.

در هر کشوری، بازیکنان باید فوتسال بازی کنند، چون مربی تا یک جایی می‌تواند مهارت فنی شما را ارتقا بدهد. از آنجا به بعد، رشد شما به تکرار وابسته است. هیچ بازی‌ای به اندازه فوتسال فرصت تمرین و لمس توپ را به بازیکن نمی‌دهد. فوتسال مثل یک نسخه فشرده از فوتبال است که بازیکن را خیلی سریع‌تر پیشرفت می‌دهد.

چرا؟ چون توپ کوچکتر است و تقریباً جهش نمی‌کند؛ یعنی همیشه زیر کنترل پای شماست. همین باعث می‌شود مدام از هر دو پا استفاده کنید، تعادل‌تان بهتر شود و لمس توپ‌تان دقیق‌تر گردد. فوتسال چهار نفر در مقابل چهار نفر به علاوه دو دروازه‌بان است. شما خیلی زود اهمیت هماهنگی و کار گروهی را یاد می‌گیرید، چه در بازی دو به دو و چه در درک نقش دروازه‌بان که شروع‌کننده هر حمله است.

در فوتسال حتی ممکن است دروازه‌بان وارد نقش بازیکن شود و بازی پنج به چهار شکل بگیرد. این یعنی همه باید توانایی تصمیم‌گیری سریع،

دفاع و حمله در موقعیت‌های یک‌به‌یک را داشته باشند.

در اسپانیا، فوتسال بخشی از زندگی مدرسه بود. ما سه روز در هفته با تیم فوتبال تمرین می‌کردیم و شنبه‌ها بازی ۱۱ نفره داشتیم. برنامه هفتگی‌ام این بود: دوشنبه فوتبال ۱۱ نفره، سه‌شنبه فوتسال، چهارشنبه فوتبال، پنج‌شنبه استراحت، جمعه فوتسال، شنبه فوتبال، یکشنبه ریکآوری. این بهترین شکل آموزش است، چون تمرین و رقابت را همزمان دارید و یاد می‌گیرید چطور عناصر زمین کوچک را به فوتبال بزرگ بیاورید.

شاید همین دلیل است که از سال ۲۰۰۷ تا امروز، بازیکنان شماره ۱۰ زیادی از اسپانیا به لیگ‌های انگلیس آمده‌اند: سانتی کازورلا، خوان ماتا، دیوید سیلوا... بازیکنانی که شاید در کودکی قدرت بدنی کافی برای بردن توپ‌های ۵۰-۵۰ نداشتند، اما استاد کنترل توپ، پیدا کردن پاس، مدیریت زمان بازی و درک فضا بودند.

این مهارت‌ها باعث شد اسپانیا با سبک «فوتبال مالکانه» سه جام بزرگ ۲۰۰۸، ۲۰۱۰ و ۲۰۱۲ را فتح کند. موفقیت فقط بردن نیست؛ موفقیت یعنی بلد باشی چطور ببری.

مقدمه نسخه آمریکای شمالی

چند دقیقه بیشتر به شروع بازی نمانده. نسیمی گرم در حال وزیدن است، اما بیشتر شبیه یک فریب است تا خنک‌کننده؛ درست مثل بازیکنان جادویی که قرار است روی چمن سبز و براق ورزشگاه در یک روز داغ تابستانی در تگزاس هنرنمایی کنند.

باران خنک‌کننده‌ای که یک ساعت پیش بیرون ورزشگاه دالاس کاتن بول می‌بارید، دیگر در خاطره محو شده است. دما درون ورزشگاه بالا می‌رود. برزیل مقابل هلند. سامبای پله مقابل فوتبال جامع کرویف. ریولینو

مقابل نیسکنز. زاگالو مقابل میخلز. امروز اما، جولای ۱۹۹۴، روماریو مقابل برگکمپ. یک چهارم نهایی جام جهانی در حضور ۶۳ هزار تماشاگر پرشور زیر آفتاب، و میلیون‌ها نفر پای تلویزیون.

دوستم پدی اوبراین با هیجان به زمین اشاره می‌کند: «اون همونه...» نگاه‌مان را دنبال می‌کنم و می‌بینم بازیکنی جوان همراه ذخیره‌ها وارد زمین می‌شود. احتمالاً اسمش رونالدوست. عکسش را در روزنامه دیده‌ایم. داستان‌هایش را خوانده‌ایم. می‌گویند آینده فوتبال برزیل است، هرچند هنوز یک نوجوان دست‌پاچه به نظر می‌رسد.

ما در اصل امیدوار بودیم ایرلند مقابل برزیل بازی کند، چون ریشه‌های ایرلندی-لیورپولی‌مان عمیق است. اما هلند راهی این مرحله شد. شکایتی نیست؛ فقط مشتاقیم ستاره جدید برزیل را روی چمن تازه ورزشگاه ببینیم. برزیل به رونالدو نیاز نداشت. ۲-۳ بردند. روماریو گل اول را زد و با بتو جشن معروف «بغل نوزاد» را گرفت، درست در گوشه‌ای که ما نشسته بودیم. هشت روز بعد، برزیل چهارمین جام جهانی خود را به دست آورد.

اما این چه ربطی به فوتسال دارد؟

همه چیز. چون این کتاب درباره همان داستان‌هاست؛ درباره زمانی خاص، ۱۹۹۴، و مکانی خاص، ایالات متحده. رونالدو برای من یک نشانه بود؛ نشانه تأثیر فوتسال بر فوتبال ۱۱ نفره، نقشی که برزیل در شکل‌گیری هر دو بازی داشته، تجربه‌های من به عنوان فوتبالیستی خیابانی از لیورپول، و پتانسیل عظیم رشد فوتسال در آمریکا و دیگر نقاط جهان.

پدی و من دیدیم که دوران روماریو تمام شد و نسل بعدی که رونالدو نوجوان نمادش بود پا به عرصه گذاشت. ما همچنین احیای فوتبال آمریکا را شاهد بودیم، درست یک دهه پس از پایان لیگ حرفه‌ای فوتبال آمریکای

شمالی که با حضور ستارگانی مثل پله و بکن باوئر سر زبان‌ها بود. جام جهانی ۹۴ باعث تولد لیگ MLS شد که دو سال بعد شروع به کار کرد. فوتبال زنان آمریکا هم آن زمان در اوج بود، نتیجه کار مربی کاریزماتیک «انسون دورنس» که تیم ملی زنان را در ۱۹۹۱ قهرمان جهان کرد و همزمان تیم دانشگاه کارولینای شمالی را هدایت می‌کرد.

دورنس همیشه بازیکنانش را به تمرین فوتسال می‌برد. او ستاره‌هایی مثل میا هم و کریستین لیلی را مثال می‌زند که با فوتسال استاد کنترل توپ شدند. حتی هافبکی به نام آلی لانگ می‌گوید فوتسال «سلاح مخفی» او در فوتبال ۱۱ نفره بوده است.

در فوتبال مردان، تنها چهار سال بعد، در ۱۸ سپتامبر ۱۹۹۸، رونالدو ۲۲ ساله در اینتر میلان می‌درخشید و همزمان در آمریکا، پسری به دنیا آمد که بیست سال بعد با لقب «کاپیتان آمریکا» کریستین پولسیچ تیم ملی آمریکا را به جام جهانی قطر برد.

پدرش مارک پولسیچ که سابقه بازی در لیگ داخل سالن داشت، از همان کودکی او را وارد فوتسال کرد. حتی وقتی لیگ جوانان فوتسال وجود نداشت، خودش یکی راه انداخت تا کریستین ۷ ساله این بازی را تجربه کند.

کریستین تنها آمریکایی نیست که داستان فوتسالی دارد؛ لاندون دانوان هم این ورزش را «تغییردهنده بازی» می‌داند.

ایالات متحده و رشد فوتسال

ایالات متحده تاریخچه‌ی طولانی‌ای در زمینه فوتبال داخل سالن دارد که به قرن نوزدهم بازمی‌گردد. در سال ۱۸۸۵، تیمی از نیوجرسی در «نئوآرک اسکیتینگ رینک» میزبان تیم «فوتبال غربی انتاریو» بود و مسابقه‌ای شش نفره برگزار کردند که روزنامه تورنتو گلوب آن را «یکی از سریع‌ترین، هیجان‌انگیزترین و نوآورانه‌ترین بازی‌ها در تاریخ فوتبال» توصیف کرد. اوج این دوران به لیگ حرفه‌ای فوتبال داخل سالن «میجر ایندور ساکر لیگ» از سال ۱۹۷۸ بازمی‌گردد، با سبک بازی شبیه پین‌بال انسانی و دیوارهای مشابه هاک، که بعداً به لیگ NPSL تبدیل شد؛ همان جایی که پدر پولیسپیچ درخشید.

اما آمریکا تنها کشوری نیست که به فوتسال پنج نفره به‌عنوان یک بازی فراگیر و هنری نگاه می‌کند؛ این ورزش برای بازگرداندن فرهنگ بازی‌های خودجوش و کودک‌محور «پیک‌آپ» طراحی شده تا مقابل مدل‌های هزینه‌محور و مربی‌پرور «پی تو پلی» بایستند. ابتکار «مینی پیچ» فوتبال آمریکا برای ساخت هزار زمین بازی در فضای باز تا سال ۲۰۲۶، شاهد این موضوع است.

اما فوتسال فقط یک بازی تفننی نیست، بلکه یک ورزش حرفه‌ای معتبر است و پرتغال بهترین نمونه این موضوع است. تیم ملی فوتسال مردان پرتغال (که در فصلی دیگر به آن پرداخته شده) پیشرفت چشمگیری داشت و در سال ۲۰۲۱ برای نخستین بار قهرمان جهان شد، چند ماه قبل از اینکه قهرمانی یورو را در هلند حفظ کند.

کاپیتان بازنشسته پرتغال، ریکاردینیو، که در این تورنمنت خداحافظی کرد، گفت: «من یک صفحه زیبا از تاریخ فوتسال نوشتم.» پرتغال در لیتوانی قهرمان فعلی، آرژانتین را شکست داد. سرمربی خورخه براز با افتخار از

«صعود به قله کوه» سخن گفت و به «خلق بازیکنان خودمان» افتخار کرد؛ چرا که این نخستین فینال جام جهانی فوتسال بود که هیچ بازیکن متولد برزیل در آن حضور نداشت.

از ستارگان جوان پرتغالی می‌توان به زی‌کی تی ۲۰ ساله اشاره کرد که با گل حساس خود در مرحله یک‌چهارم نهایی مقابل اسپانیا، توانایی بالقوه‌اش را نشان داد. او از گینه بیسائو به لیسبون آمده و در زمین فوتسال معروف بافاتا که به نام شهری در کشورش نامگذاری شده، مهارت‌های خود را آموخت.

ریکاردینیو، پسر خیابان‌های گوندومار نزدیک پورتو، توپ طلایی MVP را به دست آورد. فراو از برزیل بهترین گلزن بود و تیم قدرتمند قزاقستان که تحت هدایت لئو هیگویتا و دیگر بازیکنان برزیلی تبارش بود، در نیمه‌نهایی با ضربات پنالتی به پرتغال باخت.

تیم ملی آمریکا نیز با هدایت دوشان یاکیچا از صربستان و حضور دروازه‌بان سابق تیم ملی فوتسال آمریکا، اتو اورف، برای اولین بار از سال ۲۰۰۸ به مسابقات نهایی رسید. تیم‌های مراکش و آنگولا (که برای نخستین بار در مسابقات حضور داشت) به همراه مصر، نمایندگان آفریقا در جام جهانی بودند و پتانسیل بالای فوتسال در قاره‌ای با بیش از ۱.۲ میلیارد جمعیت را نشان دادند.

لیونل مسی از راه دور بازی‌ها را دنبال می‌کرد و پیشرفت تیم آرژانتین را برای بیش از ۳۱۵ میلیون دنبال‌کننده‌اش در اینستاگرام ثبت می‌کرد. این مسابقات دریچه‌ای برای خروج فشار و محدودیت‌های ۱۸ ماهه کووید-۱۹ بر ورزش‌های داخل سالن بود.

فوتسال برگشته بود. اما میراث آن چه بود؟

ستارگان بزرگ فوتبال زنان از این تورنمنت برای راه‌اندازی کمپینی

جهت درخواست برگزاری جام جهانی فوتسال زنان توسط فیفا استفاده کردند.

سه ماه بعد، زی کی تی به پیشرفت خود ادامه داد و کمک کرد پرتغال قهرمانی یورو را دوباره کسب کند این بار بدون ریکاردینیو و در نیمه‌نهایی در آمستردام دو گل حساس به اسپانیا زد و جایزه MVP را دریافت کرد. خورخه براز پس از پیروزی نهایی مقابل روسیه به من گفت: «این نتیجه سال‌ها تلاش بوده است.» فدراسیون پرتغال تصمیم گرفت فوتسال را «بازی مدارس» کند، کشوری که شیفته فوتبال ۱۱ نفره است. آنها با یک «چشم‌انداز و مأموریت» قصد داشتند فوتسال را از سطح نوجوانان تا لیگ حرفه‌ای بزرگسالان (لیگ پلاکارد) گسترش دهند.

این مأموریتی است که کشورهای دیگر هم می‌توانند از آن درس بگیرند. براز، که اهل کانادا است، از پتانسیل فوتسال در آمریکای شمالی کاملاً آگاه است: «آمریکا کشوری پرجمعیت، پرشور در ورزش، با امکانات عالی و توسعه بالای ورزشی در زمینه‌های مختلف است، و مهم‌تر از همه، ارتباط خوب بین مدرسه، دانشگاه و باشگاه‌ها دارد.» چالش بزرگ فدراسیون فوتبال آمریکا مدیریت تمرین‌های فوتسال در کشوری به این بزرگی است که تاریخ طولانی‌ای از فوتبال داخل سالن متنوع دارد.

او ادامه داد: «ما در پرتغال در سال ۱۹۹۷ این گام را برداشتیم، وقتی فدراسیون پرتغال همه انواع فوتبال پنج نفره را تحت یک مجموعه قوانین به عنوان فوتسال مورد تأیید فیفا قرار داد.»

یکی از مهم‌ترین میراث‌های جام جهانی فوتسال، تأثیر این ورزش بر فوتبال ۱۱ نفره است.

گروه مطالعات فنی جام جهانی به رهبری مربیان فیفا، گریم دل و میگل رودریگو بدون شک اعلام کردند: «فوتسال می‌تواند به شیوه‌ای منحصر به

فرد در توسعه بازیکنان فوتبال تأثیرگذار باشد.»

اگرچه فوتسال، ورزشی مستقل است، اما گزارش افزود مهارت‌های قابل انتقال زیادی از فوتسال به فوتبال وجود دارد؛ به دلیل تکرار بیشتر حرکات فنی کلیدی و فضای کوچک‌تر زمین، که نیازمند درک عمیق‌تری است.

این جستجو از همین جا آغاز می‌شود.

مقدمه

من همه‌اش را مدیون تصویری مبهم از پله هستم که با یک تکه میوه بازی می‌کند. سر، شانها، زانوها و انگشتان پا. هر دو پا. بی‌وقفه و پی‌درپی. این خاطره از فیلمی قدیمی به رنگ سپیا نشأت می‌گیرد که پله را با لباس سفید و بی‌نقص تیم سانتوس نشان می‌دهد، در حال انجام حرکات «کیپی‌آپی» با یک گریپ‌فروت، و صدای راوی در مستند رنگی اولیه، هنر فنی و ظریف فوتبال برزیل را تحسین می‌کند.

نسخه سینمایی این تصویر بعدها، در سال ۱۹۸۱ ساخته شد؛ زمانی که مردی که زندگی‌اش را با نام ادواردو آرائتس دو ناسیمنتو آغاز کرده بود و در فقر سائوپائولو بزرگ شده بود، در فیلم «فرار به پیروزی» به همراه سیلوستر استالونه و چندین اسطوره فوتبال ظاهر شد.

در اردوگاه اسرای جنگی، سرباز لوییس فرناندز (پله) در حال دربیل توپ فوتبال بود و به کاپیتان انگلیسی، جان کولبی (مایکل کین)، که از او سؤال کرد چگونه مهارت‌هایش را آموخته، پاسخ داد: «در خیابان‌های ترینیداد، با پرتقال‌ها.»

این برای من کافی بود. اگرچه پله مدت‌ها پیش بازنشسته شده بود، اما زیکو، ادر و سقراط جای خالی او را در جام جهانی ۱۹۸۲ پر کردند و برای بچه‌های عاشق فوتبال مثل من، حس شگفتی و رمز و راز درباره شیوه برزیلی‌ها در تسلط بر توپ را تثبیت کردند.

این همان چیزی بود که برزیلی‌ها انجام می‌دادند: رقصیدن و مست شدن در جادوی دربیل بی‌پایان با استفاده از خوراکی‌های باقی‌مانده — البته وقتی در سواحل آفتابی ریو توپ‌ها را با بی‌اعتنائی آرامش به هوا می‌انداختند، انگار این کار برایشان ساده‌ترین کار دنیا است.

سال‌ها بعد، من با گفته‌های امیلیو میراندا، استاد برجسته فوتبال در

دانشگاه سائوپائولو آشنا شدم؛ کسی که «آزمایشگاه واقعی بداهه‌سازی» در برزیل را توضیح داده بود. داستان واقعی، فوتسال بود؛ یا به عبارتی «فوتبال سالن» (Hall Football) که بعدها به نام فوتسال شناخته شد.

پروفسور می‌گفت: «زمان کمتر به علاوه فضای کمتر، مساوی است با مهارت‌های بهتر.»

فوتسال از آمریکای جنوبی سرچشمه گرفته است. این نام، ترکیبی است از عبارت فوتبول د سالون (فوتبال سالن/داخل سالن) و معادل اروپایی‌اش فوتبال سال (اسپانیایی).

این کتاب نتیجه سفر شخصی من در دنیای بازی پنج نفره است. در نگاه اول، فوتسال نسخه فشرده‌ای از فوتبال به نظر می‌رسد، اما در واقعیت، لایه‌های بیشتری دارد؛ محدودیت‌هایی خلاقانه و پیچیدگی‌های تاکتیکی که آن را به بازی‌ای برای بازیکنان متفکر تبدیل کرده است. این ورزش تحت تأثیر بازی‌های دیگر مثل بسکتبال و هندبال شکل گرفته است.

در این کتاب، وضعیت فوتسال، تاریخچه، سیاست‌ها و گستره جهانی آن بررسی می‌شود. همچنین سعی می‌کنم روح بازی را از طریق دیدگاه‌های شخصیت‌های بزرگ آن از جمله فوتبالیست‌های حرفه‌ای که سابقه فوتسال دارند کشف کنم.

دو فصل را به شخصیت‌هایی اختصاص داده‌ام که نقش مهمی در اورتون (باشگاهی که طرفدارش هستم) و اندیشه ورزشی من داشته‌اند: وین رونی و روبرتو مارتینز.

همچنین بزرگ‌ترین انتقال مهارت‌ها از فوتسال به فوتبال ۱۱ نفره را تحلیل کرده و زوایای پیچیده این ورزش کوچک‌تر را روشن می‌کنم؛ ورزشی که بسیاری از هواداران فوتبال نامش را شنیده‌اند، اما تعداد کمی به‌خوبی آن را می‌شناسند.

اصول اولیه فوتسال

فوتسال با پنج بازیکن در هر تیم روی زمین سخت و معمولاً سرپوشیده بازی می‌شود. ابعاد زمین معمولاً از اندازه زمین بسکتبال (۲۸ در ۱۵ متر) تا هندبال (۴۰ در ۲۰ متر) متغیر است.

معمولاً چهار بازیکن در زمین و یک دروازه‌بان حضور دارند. توپ کوچک و متراکم، دروازه‌هایی به اندازه دروازه هاکی (۳ در ۲ متر)، خطوط کناری و انتهایی دارد و محدودیتی برای ارتفاع بازی توپ وجود ندارد. قانون آفساید ندارد.

فوتسال ورزشی حرفه‌ای و مستقل است و در عین حال «آزمایشگاهی» برای تمرین مهارت‌های شدید و متمرکز است که پایه موفقیت بهترین فوتبالیست‌های جهان است.

اما فوتسال صرفاً نسخه کوچک شده فوتبال ۱۱ نفره نیست.

آمار و گستره جهانی فوتسال

در سال ۲۰۲۱، فوتسال زیر نظر فیفا، نهاد حاکم بر فوتبال ۱۱ نفره، اداره می‌شود و بیش از ۶۰ میلیون نفر در جهان به آن مشغول هستند (آخرین آمار مربوط به ۲۰۱۶). این تعداد حدود ۲۰ درصد از کل ۳۰۰ میلیون بازیکن فوتبال در همه شکل‌ها را تشکیل می‌دهد.

از سال ۲۰۰۱ به بعد، تعداد بازیکنان فوتسال ۱۰۰ درصد افزایش یافته، یعنی از ۳۰ میلیون به بیش از ۶۰ میلیون رسیده است؛ که بیش از نیمی از افزایش کل بازیکنان فوتبال را تشکیل می‌دهد.

برزیل و کشورهای بزرگ آسیایی پیشرو هستند: در ایران حدود ۱۶ میلیون نفر فوتسال بازی می‌کنند که نزدیک به ۲۰ درصد جمعیت ۸۴ میلیونی

است؛ در برزیل، جایی که فوتسال بیشتر از فوتبال بازی می‌شود، تخمین زده می‌شود ۱۰ تا ۱۲ میلیون نفر یا ۵ درصد جمعیت فوتسال بازی کنند. در انگلستان، جایی که فوتبال پنج نفره سنتی با توپ سبک، دروازه‌های عریض و دیواره‌های جانبی به جای خطوط زمین مرسوم است، حضور فوتسال هرگز فراتر از یک فرهنگ طرفداری پرشور فراتر نرفته است. با وجود شروع لیگ ملی فوتسال بیش از یک دهه پیش، فدراسیون فوتبال انگلیس فقط حدود ۱۷ هزار بازیکن رسمی فوتسال ثبت کرده است و برآوردها با در نظر گرفتن بازیکنان غیررسمی، حدود ۵۰ هزار نفر است. فوتسال ۱۱ نفره همچنان سلطه خود را حفظ کرده است.

تفاوت‌های جهانی و نهادهای مختلف

آمار فیفا داستان متفاوتی را نشان می‌دهد: در سال ۲۰۱۸، دو سوم کشورهای عضو فیفا (۱۴۰ کشور از ۲۱۱) تیم ملی فوتسال مردان داشتند و ۵۵ کشور تیم ملی فوتسال زنان.

اما نسخه فیفا تنها شکل فوتسال نیست. نهاد رقیبی به نام «انجمن جهانی فوتسال» (AMF) که جانشین فدراسیون اصلی فوتسال (FIFUSA) است، ادعا می‌کند که قوانین اولیه و سنتی فوتسال را بیشتر حفظ کرده است. البته نسخه فیفا بسیار محبوب‌تر است، اما عدم ورود فوتسال به بازی‌های المپیک تا سال ۲۰۲۰، مانعی برای رشد بیشتر آن بوده است.

ویژگی‌های بازی و قوانین کلیدی

در سال ۲۰۲۱، فوتسال برای بیش از ۶۰ میلیون بازیکن کمی شبیه فوتبال روی داروهای انرژی‌زا است بازی‌ای شدید، پرتحرک و هیجان‌انگیز که

ناشی از محدودیت‌های منحصر به فرد آن است.

بازی پنج به پنج در زمین ۴۰ در ۲۰ متر، تراکم بازیکن‌ها را برابر با فوتبال ۳۷ نفره در زمین فوتبال استاندارد انگلیس (۱۰۵ در ۶۸ متر) می‌کند. توپ فوتسال در ابتدا در آمریکای جنوبی بین اندازه توپ فوتبال شماره ۲ و ۳ بود، ولی فیفا از توپ کمی بزرگ‌تر (شماره ۴) استفاده می‌کند. توپ‌های فوتسال با فوم پر شده‌اند که جهش توپ را تا ۶۰ درصد کاهش می‌دهد و حس سنگینی و چسبندگی خاصی دارد.

تعداد بازیکنان هر تیم حداکثر ۱۴ نفر است و تعویض‌ها نامحدود و در هر زمان ممکن است.

استفاده از خطوط کناری به جای دیوار، که در بعضی مسابقات پنج یا شش نفره رایج است، به بهبود مهارت‌های حفظ توپ و محافظت از آن کمک زیادی کرده است.

قوانین زمانی و محدودیت‌ها

یکی از قوانین مهم، «قانون چهار ثانیه» است؛ یعنی بازیکنان در ضربات آزاد، پرتاب اوت (که در فوتسال جایگزین پرتاب دست شده) و کرنرها، فقط چهار ثانیه فرصت دارند توپ را بازی کنند و داور زمان‌سنجی می‌کند. دروازه‌بان‌ها نیز هنگام در اختیار داشتن توپ در نیمه خودی، باید ظرف چهار ثانیه توپ را رها کنند و پس از رها کردن توپ، نمی‌توانند دوباره آن را لمس کنند مگر اینکه توپ وارد نیمه حریف شده باشد یا بازیکن حریف با توپ تماس گرفته باشد.

در مسابقات رسمی، ساعت بازی هنگام خروج توپ از زمین متوقف می‌شود، هر بازی دو نیمه بیست دقیقه‌ای دارد و هر تیم در هر نیمه یک تایم‌اوت دارد.

محدودیت خطاها و موقعیت‌ها

هر تیم اجازه پنج خطا در هر نیمه دارد و پس از پنجمین خطا، خطای ششم به بعد برای تیم مقابل یک ضربه آزاد ده متری (معروف به پنالتی بلند) به همراه دارد که چهار متر دورتر از نقطه پنالتی استاندارد زده می‌شود. این قانون مانع خطاهای عمدی و خشن می‌شود.

نقش‌ها و ساختار تیمی

فوتسال نقش‌های مشخصی دارد؛ در حالی که تمام بازیکنان در حمله و دفاع مشارکت دارند، نقش‌ها شبیه بسکتبال به طور واضح تقسیم شده است. دروازه‌بان پشت همه است، جلوتر از او، «فیکسو» (پرتغالی) یا «سپهره» (اسپانیایی) نقش مدافع اصلی را دارد که معمولاً در مرکز خط دفاعی قرار می‌گیرد.

دو «آلا» (وینگر) در دو طرف بازی می‌کنند و «پی‌وو» (پرتغالی) یا «پیوت» (اسپانیایی) نقش مهاجم اصلی را ایفا می‌کند. بازیکنی که توانایی بازی در چندین نقش را دارد، «یونیورسال» (در هر دو زبان پرتغالی و اسپانیایی) نامیده می‌شود.

تکنیک شاخص فوتسال و تاثیر آن بر فوتبال ۱۱ نفره

تکنیک شاخص بازیکنان فوتسال که بسیاری از بزرگ‌ترین ستاره‌های فوتبال ۱۱ نفره آن را به این رشته وارد کرده‌اند کنترل بی‌نقص توپ در حال چرخش با کفه پا است؛ حرکتی که به خاطر سرعت بالای بازی در فوتسال به اندازه نفس کشیدن طبیعی است.

ژاوی هرناندز، هافبک نمونه اسپانیا و بارسلونا که در منطقه کاتالونیا و در فوتسال بزرگ شده، برای نسل بیست و یکمی فوتبالیست‌هایی که ریشه در فوتسال دارند سخن گفت و اعلام کرد:

«در فوتسال می‌توانی ببینی یک بازیکن واقعاً با استعداد است یا نه. در فوتبال معمولی این موضوع به این راحتی مشخص نمی‌شود چون بازی خیلی فیزیکی‌تر است. اما با فوتسال، به جزئیات کوچک در کیفیت، کلاس و درک تاکتیکی توجه می‌کنی.»

فهرست فوتبالیست‌هایی که درباره فوتسال تعریف کرده‌اند بسیار طولانی است، اما پر تکرارترین نام‌ها متعلق به دو اسطوره بزرگ قرن بیست و یکم، کریستیانو رونالدو از پرتغال و لیونل مسی از آرژانتین است که طرفداران فوتسال، تأثیر خلاقانه این ورزش را به کمک صحبت‌های آنها برجسته می‌کنند.

تجربه شخصی من با فوتسال

شدت بالای بازی وقتی برای اولین بار در سال ۲۰۰۸ به عنوان مربی علاقمند فوتبال پایه در ردینگ، بیرکشایر، سراغ فوتسال رفتم، برایم آشکار شد.

با یک کیسه توپ‌های فوتسال اندازه ۲ و یک زمین بازی، به سرعت فهمیدم فوتسال در بسیاری جهات حلقه مفقوده ورزش و فرهنگ اجتماعی انگلستان است. خلأیی که با کاهش بازی فوتبال خیابانی در قرن بیست و یکم پررنگ‌تر شده است.

بریتانیا یکی از کشورهای بسیاری است که نسل جوانش ترجیح می‌دهد به جای بازی کردن فوتبال در زمین، بازی فیفا را روی صفحه نمایش تجربه کند، و کمبود فضاهای مناسب برای بازی واقعی نیز این مشکل را تشدید کرده است.

ریشه‌ها و تاثیرات فوتسال در زندگی من

داستان فوتسال در پس‌زمینه سفر خود من است؛ از بازی فوتبال خیابانی در محله‌های فقیرنشین لیورپول در دهه ۷۰ و ۸۰، تا فوتبالیست نیمه‌حرفه‌ای و مربی جوان آینده‌دار.

نگاهی به محیط کودکی‌ام در لیورپول زمانی که هر دو باشگاه شهر در اوج بودند ارتباطات قوی بین بازی پنج نفره و بازی‌های خیابانی غیررسمی را نشان می‌دهد.

وسواس لیورپول به بازی پنج نفره (که آن‌ها را در اواخر دهه ۷۰ به قهرمانی اروپا رساند) به افسانه‌ها پیوسته است.

شاید کمتر شناخته شده باشد که اورتون نیز زیر نظر هاوارد کندال به بازی «تنیس سر به سبک برزیلی» علاقه داشت، چیزی که من به عنوان نوجوانی در مدرسه فوتبال اورتون از نزدیک شاهدش بودم.

در سطح پایه در لیورپول، بازی پنج نفره همه جا بود: در خیابان‌ها، باشگاه‌های جوانان و پارک‌ها به ویژه به خاطر مسابقات سالانه بی‌نظیر جوانان که توسط پلیس مرسی‌ساید برگزار می‌شد.

علاوه بر گرفتن مدارک مربیگری فوتسال (برای تکمیل مدرک فوتبال UEFA B) و مربیگری تحت نظارت فدراسیون فوتبال انگلستان، من ده سال به کشف فوتسال پرداختم و در ۴۰ سالگی شروع به بازی فوتسال رقابتی آماتور کردم.

فوتسال ساده‌ترین و نزدیک‌ترین تجربه به هیجان فوتبال خیابانی کودکی‌ام است که تا به حال دیده‌ام.

اهمیت فرهنگ بازی خیابانی در قرن ۲۱

این فرهنگ بازی خیابانی غیررسمی در قرن ۲۱ از همیشه مهم‌تر است. فوتسال قطعاً یکی از پاسخ‌هاست، اما سؤال بزرگ‌تر درباره فراهم کردن تجربه فعال و خودهدایت‌شده برای کودکان است موضوعی که نه تنها جدید نیست، بلکه بیشتر به مسائل روان‌شناختی مربوط است. در سال ۱۹۶۱، پژوهشگران مادام‌العمر فرهنگ کودکی، پیترو و آیونا اوپی، احتمالاً فریادی برای اجباری شدن فوتسال سر داده‌اند، زمانی که از «از دست رفتن هنر سرگرم کردن خود» در انگلستان اظهار تأسف کردند. در مقاله‌ای در روزنامه آبزورور، این زوج که زندگی‌شان را وقف ثبت آهنگ‌ها، ریتم‌ها و افسانه‌های کودکی کرده بودند، برای بازگشت دوره‌ای نوستالژیک خواستار شدند؛ زمانی که کودکان بدون دخالت و نظارت بزرگ‌ترها، بازی‌های خیابانی خود را آزادانه انجام می‌دادند.

فوتسال: ورزشی خیابانی که به داخل سالن آمد

چه فوتسال را ورزشی مستقل بدانیم و چه ابزاری برای توسعه فوتبال (پیش‌گویی: هر دو)، اساساً این بازی، بازی خیابانی است که به داخل سالن آمده.

این ورزش شایسته توجه بیشتری به عنوان ورزشی با اهمیت جهانی است، چرا که بستر هیجانی فوق‌العاده‌ای فراهم می‌کند و به بازیکنان از کودکان محله‌های فقیرنشین ریودوژانیرو تا حرفه‌ای‌های لیگ‌های مورتیا و مسکو اجازه می‌دهد کاری را انجام دهند که میلیون‌ها طرفدار فوتسال را جذب کرده است: بازی با توپ در پاهایشان.